

The Halachik Bridge Between Pesach and Shavuos

ויקרא פרשת אחרי מות פרק יח

(א) וידבר יקנוק אל משה לאמר: (ב) דבר אל בני ישראל ואמרת אליהם אני יקנוק אליהם: (ג) כמעשה ארץ מצרים אשר ישבתם בה לא תעשו וכמעשה ארץ כנען אשר אני מביא אתכם שמה לא תעשו ובחוקיהם לא תלכו:

בה"ג מניין המצוות מצוות לא תעשה נ"ט

(נט) כמעשה ארץ מצרים אשר ישבתם בה לא תעשו (ויקרא י"ח:ג')

רש"י ויקרא שם

כמעשה ארץ מצרים – מגיד שמעשיהם של מצרים ושל כנענים מקולקלים מכל האומות, ואותו מקום שישבו ישראל בו מקולקל מן הכל.
אשר אני מביא אתכם שמה – מגיד שאותן עממים שכבשו ישראל מקולקלין מכולן.

רמב"ן ויקרא פרשת אמור פרק כג:לו

וצוה בחג המצות שבעה ימים בקדושה לפניהם ולאחריהם כי כולם קדושים ובתוכם ה', ומנה ממנו תשעה וארבעים יום שבעה שבועות כימי עולם, וקדש יום שמיני כשמיני של חג, והימים הספורים בינתיים כחולו של מועד בין הראשון והשמיני בחג, והוא יום מתן תורה שהראם בו את אשו הגדולה ודבריו שמעו מתוך האש. ולכך יקראו רבותינו ז"ל בכל מקום חג השבועות עצרת, כי הוא כיום שמיני של חג שקראו הכתוב כן.

שו"ת האלף לך שלמה חלק אורח חיים סימן רכא

שאלה אם מכר לנכרי חמץ ובתוך הפסח נתפס הנכרי בתפיסה ולא היה אפשר לקנות ממנו את החמץ אחה"פ מה דינו.

תשובה. הנה לומר שיקח החמץ כך עבור דמיו אין נראה לי דזה הוה כמו ערמה דהרי אם הי' החמץ של הנכרי ממש והי' ממושק ביד ישראל או אם היה מוכרו פעם אחרת לנכרי מטלטלין ולא הי' משלם לו הנכרי ודאי לא היה נוטל לעצמו המקח בלתי דינא ודיינא דאף דחייב לו הנכרי ממון מ"מ אינו יכול לגבות לעצמו דמאן שם לך כמ"ש בש"ס ופוסקים ואף בנכרי הרי קי"ל דגזל נכרי אסור כמו של ישראל ואינו יכול לגבות מדין תורה בעצמו וא"כ אם כאן יקח החמץ לעצמו בלא דינא ודיינא יהיה ניכר מכח דתחלת המכירה הוה רק הערמה ויש לחוש כמ"ש הטו"ז דאסור לתבוע אותו בדיניהם מה"ט עיי"ש כן ה"נ יש לחוש בזה לערמה כי יהי' ניכר שהוה רק לערמה ולכך נראה דילך אצל ב"ד והם ישומו לו חמצו בדמיו שחייב לו הנכרי וכה"ג אף בישראל ואף בלי ערמה יכולין הב"ד להגבותו ואין כאן ערמה הניכרת ואף דבעלמא צריך ליתן ללוה זמן ולהודיע לו היינו דוקא אם יש לחוש שיפדנו הלוה אבל כאן דיש אומדנא דלא ישלם לו הנכרי ואין דעתו נוחה בחמץ כזה כל כה"ג א"צ להודיעו אף בישראל כן וכיון דיחליטו לו הב"ד החמץ ע"פ הדין ברשיון הב"ד אין ניכר בזה הערמה ואין בזה שום מיחוש כנלפע"ד ברור:

שו"ת מהרש"ם חלק ו סימן כו

ב"ה א' פ' קדושים תרנ"ז ברעזן להרב מו"ה בצלאל גאטסמאן נ"י חתן האבד"ק יאריטשוב.
מכתבו הגיעני, וע"ד שאלתו בא' שמכר חמצו לעכו"ם בע"פ כדן, ובתוה"פ מת העכו"ם ועבר הפסח מהו דין החמץ, וכבר העיר ר"מ שבאם הניח יורשים וידעו מהמכירה פשיטא שהנכרי יורש את אביו ד"ת, אך בלא ידעו מזה או שלא הניח בנים, שהנכסים הפקר כמ"ש בחו"מ ס' רפ"ג וא"צ להחזירו, בזה נסתפק...
... משא"כ בשמת ואין לו יורשים, ודאי הפקר גמור הוא, והוה ככל מציאה שנפלה בחצרו המשתמרת דקני לי' שלא מדעתו וכל מה שיש לדון בזה הוא רק מטעם דאסורא לא ניחא לי' דליקני וז"פ. + שהרי גם הפקעת הלוואתו מותר בדליכא חה"ש,

... ולהלכה בנ"ד כבר כתבתי שהחמץ מותר גם באכילה, ואין פנאי להאריך יותר

רמב"ם הלכות חמץ ומצה פרק א

חמץ שעבר עליו הפסח אסור בהנייה לעולם, ודבר זה קנס הוא מדברי סופרים מפני שעבר על בל יראה ובל ימצא אסרוהו, ואפילו הניחו בשגגה או באונס, כדי שלא יניח אדם חמץ ברשותו בפסח כדי שיהנה בו אחר הפסח.

טור אורח חיים הלכות פסח סימן תמח

וחמץ שנמצא בבית ישראל אחר הפסח אסור בירושלמי אף על פי שביטלו דחיישינן שמא יערים לומר שביטלו אף על פי שלא ביטלו

ערוך השולחן אורח חיים סימן תמח:ה-ו

כתב הרמב"ם בפ"א דין ד' חמץ שעבר עליו הפסח אסור בהנאה לעולם ודבר זה קנס הוא מדברי סופרים מפני שעבר על בל יראה ובל ימצא אסרוהו ואפילו הניחו בשגגה או באונס כדי שלא יניח אדם חמץ ברשותו בפסח כדי שיהנה בו אחר הפסח עכ"ל. כלומר דאפילו הניחו בשגגה או באונס דלא עבר על בל יראה דאונס רחמנא פטריה מ"מ גדר גדרו בזה גם מטעם אחר ועיקר הקנס הוא משום דעבר בבל יראה אך מפני זה גדרו גם אם לא עבר בבל יראה כדי שלא יניח וכו' ולפ"ז אפילו ביטל החמץ ולא עבר בבל יראה מ"מ כיון דחכמים תקנו ביעור ולכן בכל ענין שלא ביערו אסור בהנאה מטעם שלא יניח וכו':

והרמב"ם מקודם כתב הטעם שבגמ' [ל.]. דהקנס הוא משום שעבר בבל יראה ואח"כ הוסיף טעם הירושלמי ולא פליגי הש"ס והירושלמי וכמו שבארנו והוסיף אפילו שגג או נאנס דזהו רבותא יותר דמאי ה"ל למיעבד וכ"ש כשביטל ולא ביער

שולחן ערוך אורח חיים תמח:ג

חמץ של ישראל שעבר עליו הפסח, אסור בהנאה אפילו הניחו שוגג או אנוס. ואם מכרו או נתנו לאינו יהודי שמחוץ לבית קודם הפסח, אע"פ שהישראל מכרו לאינו יהודי ויודע בו שלא יגע בו כלל אלא ישמרנו לו עד לאחר הפסח ויחזור ויתננו לו, מותר ובלבד שיתננו לו מתנה גמורה בלי שום תנאי, או שימכרונו לו מכירה גמורה בדבר מועט; אבל מתנה על מנת להחזיר לא מהני.

רמב"ם הלכות תמידין ומוספין פרק ז

הלכה כב: מצות עשה לספור שבע שבתות תמימות מיום הבאת העומר שנאמר וספרתם לכם ממחרת השבת שבע שבתות, ומצוה למנות הימים עם השבועות שנאמר תספרו חמשים יום, ומתחילת היום מונין לפיכך מונה בלילה מליל ששה עשר בניסן.

הלכה כג: שכח ולא מנה בלילה מונה ביום ואין מונין אלא מעומד, ואם מנה מיושב יצא. הלכה כד: מצוה זו על כל איש מישראל ובכל מקום ובכל זמן, ונשים ועבדים פטורין ממנה.

ערוך השולחן אורח חיים סימן תפט

סעיף ב: רוב הפוסקים הסכימו דספירה דבזמן הזה אינו אלא דרבנן שהרי עכשיו ליכא עומר והספירה שבתורה הוא למנות מן קרבן עומר עד קרבן של שתי הלחם ועכשיו לא שייך זה [ר"ן שם] וכן משמע במנחות [ס"ו.]. שאומר אמימר מני יומי ולא מני שבוע אמר זכר למקדש הוא ופירש"י [ד"ה אמימר] האי מניינא דהשתא לאו חובה הוא דהא ליכא עומר אלא זכר למקדש וכו' עכ"ל ובהגדה אמרו בשעה שאמר להם משה תעבדון את אלקים על ההר הזה אמרו לו ישראל משה רבינו אימתי עבודה זו אמר להם לסוף נ' יום והיו מונין כל אחד ואחד לעצמו מכאן קבעו חכמים לספירת העומר כלומר בזמן הזה שאין אנו מביאין קרבן ולא עומר אלא מחשבין נ' יום לשמחת התורה כמו שמנו ישראל באותו זמן וזהו דרך דרש דעיקרא דמילתא הוא שזהו זכר למקדש אבל מ"מ כל זה מוכיח שאין הספירה עכשיו אלא מדרבנן [ר"ן שם]:

סעיף ג: אבל לא כן דעת הרמב"ם בפ"ז מתמידין דין כ"ב וז"ל מצות עשה לספור שבע שבתות תמימות מיום הבאת העומר וכו' ומצוה זו על כל איש מישראל בכל מקום ובכל זמן ונשים ועבדים פטורין ממנה עכ"ל הרי שכתב שהיא

מצות עשה בכל מקום ובכל זמן והוא מפרש בגמ' שם דפליגי אמוראי בזה דאמימר דמני יומי ולא שבוע ס"ל דזהו מדרבנן זכר למקדש ואב"י ורבנן דבי רב אשי דאמרי מצוה למימני יומי ומצוה למימני שבוע כמו שאנו עושים סברי דהוה דאורייתא [כ"מ] ופסק כרבים ואע"ג דעתה אין קרבן י"ל דעיקר הספירה הוא למתן תורה כמו שמנו ישראל מקודם לפי המדרש שהבאנו אך הקב"ה צוה להביא קרבנות בתחלת המניין מעומר שעורים ובסופו מחטים להורות דבלתי התורה אנחנו כבהמות נדמה שמאכלן שעורים כמו שאמרו בסוטה [ט"ו:] שקרבן סוטה הוא מן השעורים היא עשתה מעשי בהמה לפיכך קרבנה מאכל בהמה ע"ש וכשקבלו התורה הוי דמות אדם להנה ולכן קרבנם מן החטים מאכל אדם ולכן צותה התורה למנות להקרבן אבל עיקר הכוונה הוא למתן תורה ולכן המצוה גם בזמן הזה [כנלע"ד]:

שו"ת אבני נזר חלק אורח חיים סימן שפד

ב"ה יום ה' תשא תרנ"ד לפ"ק.

שלום לכבוד אהובי ידידי חתן אחותי הרב המאה"ג חריף ובקי כש"ת מו"ה יעקב נ"י האבדק"ק נאשעלסק. אשר הוקשה לו בדברי הרמב"ן [בחי' לקידושין לד ע"א] שמנה ספירת העומר בכלל מצוות שאין הזמן גרמא. והענין פלאי. ואפשר סבירא לי' לרמב"ן דעומר לא תלתה תורה בזמן עצמו שמקריבין בו. היינו שיקריבו העומר בט"ז בניסן. רק ממחרת השבת מתרגמינן מבתר יומא טבא. אם כן אין זמן ט"ז בניסן גורם. ואם תאמר מכל מקום זמן השבת הוא ט"ו בניסן גורם. הלא כל מצוות השבת נשים חייבות פסח מצה מרור. גם לספר ביציאת מצרים כתב בחינוך [מצוה כ"א] דחייבות. הוא הדין עומר אי אתה יכול לפוטרים מחמת שזמן יום טוב גרמא. כיון שכל מצוות שביום טוב נשים חייבות. אך לדעת הפוסקים קצירה וספירה פסול ביום. אם כן הלילה גורם. אך רמב"ם פסק [תמו"ס פ"ז ה"ז] נקצר ביום כשר והוא הדין ספירה. אך בזוהר הקדוש פרשת תצוה [דף קפג ע"א] מפורש נשים פטורות מספירת העומר ומפרש הטעם על דרך הסוד: דודו הדוש"ת הק' אברהם:

שו"ת דברי מלכאל חלק ג סימן ה

מ"ש כת"ר לתמוה על הרמב"ן בחידושו לקדושין דף ל"ד שחשב ספירת העומר בין מ"ע שאין הז"ג. יפה תמה. ופשוט יש שם ט"ס ושייך שם מקודם גבי מ"ע שהז"ג ע"ש. ועו"ל שהיה כתוב שם מת"ע. והוא ר"ת מתנות עניים. ונעשה ט"ס וכתב סה"ע. והמדפיס חשב שהוא ר"ת ספירת העומר. ועו"ל שהיה כתוב סה"ע. והוא ר"ת סדר העבודה. והיינו שהנשים חייבות בקרבנות. והמדפיס טעה וחשב שהוא ר"ת ספירת העומר והדפיס כן. וידוע לבקיאים שט"ס כזה הוא מצוי. ואף שכתבו התו' בקדושין דף ל"ו ד"ה הקבלות דעבודות הקרבן מיקרו הז"ג מדכתיב ביום צוותו שאינם אלא ביום. מ"מ עיקר דין חיוב הקרבת קרבנות ישנם גם בנשים. לבד מקרבנות ראייה וכדומה דהוי הז"ג ונשים פטורות. ויש להאריך בדיני קרבנות ציבור באיזה חייבים נשים ואכ"מ. וכדומה שראיתי באיזה ספר לישב בזה קושיית התוס' דקדושין שם דלהכי לא מיקרו העבודות מ"ע שהז"ג לפי שהנשים חייבות בהקרבת הקרבנות. וכ"כ בחי' הרמב"ן בקדושין דף ל"ו. ואף שפטורות ממחצית השקל. מ"מ הרי את הכהנים אין ממשכנים ובכ"ז בודאי יש להם חלק בקרבנות ציבור. ועוד דהא בבמה מקריבים אף בלילה ושפיר לא הוי הז"ג וע' זבחים ס"ח ע"ב ובתו' שם ודף ק"כ ע"א. ועוד יש לדון לפי מה שראיתי זה כבר בשם ספר קול אליהו דספירה מעכבת הקרבן ואם לא ספרו ספירת העומר אינו נוהג דיני עצרת ובמק"א הארכתי בס"ד בזה. וא"כ שפיר י"ל דגם נשים חייבות בספה"ע כיון שאינה מצוה בפ"ע רק הכנה לקרבנות החג. ובקרבנות ציבור חייבות גם הנשים וכמש"ל. וכן בדיני החג הן חייבות. ולא שייך לקרוא ספה"ע מ"ע שהז"ג כיון שתלוי בזה מצוה שנשים חייבות בה. ואקצר בזה באשר כי העיקר נראה כמש"ל דהא דסה"ע צ"ל גבי הנהו דמ"ע שהז"ג:

הררי קדם סימן נח

דמתן תורה היה גמר הגירות כדאיתא שם בכריתות וביבמות וזהו הק"ו שדרש משה דאם להתחלת הגירות שהא הקרבן פסח, כל בן נכר לא יאכל בו ק"ו להגירות השלימה במתן תורה שמומר אינו יכול להתקבל כגר.